

Valtioneuvoston periaatepäätös neljännestä kansallisesta perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmasta vuosille 2024–2027

Suomalainen yhteiskunta rakentuu perus- ja ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen muodostamalle vahvalle perustalle. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, mikä edellyttää johdonmukaista ja pitkäjänteistä työtä niiden edistämiseksi. Perus- ja ihmisoikeuksien vahvistaminen vaatii sekä tavoitteellisia toimia että suunnitelmallista seurantaa, jotta oikeuksien toteutuminen voidaan turvata kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus linjasi hallitusohjelmassaan, että hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman. Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää tietoon perustuvaa päätöksentekoa jatkamalla perus- ja ihmisoikeuksien viranomaisraportointia ja seurantaa. Suomi edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen systemaattiseksi edistämiseksi on tarpeellista, että perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma laaditaan jokaisella hallituskaudella. Toimintaohjelman avulla voidaan konkreettisin, poikkihallinnollisin toimenpitein puuttua havaittuihin perus- ja ihmisoikeusongelmiin sekä luoda edellytyksiä niiden ennalta ehkäisemiselle. Valiokunta pitää välttämättömänä, että ohjelma laaditaan säännöllisesti, jotta perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista voidaan edistää suunnitelmallisesti ja johdonmukaisesti (PeVL 56/2017 vp., s. 2).

Kansallisella perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmalla vuosille 2024–2027 pyritään vahvistamaan oikeusvaltion perusrakenteita ja edistämään perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja asioiden viivytyksetön käsittely ovat oikeusvaltion kulmakiviä, ja siksi oikeuden saatavuuteen liittyvät kysymykset ovat toimintaohjelmassa keskeisessä asemassa. Tavoitteena on myös lisätä tietoa oikeusvaltioperiaatteesta sekä perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion välisestä yhteydestä. Toimintaohjelmassa kuvataan oikeusvaltiokäsitteen sisältöä muun muassa Euroopan neuvoston ja EU:n oikeusvaltiokäsityksen kautta. Ohjelman perustana ovat Suomen saamat kansainväliset ihmisoikeussuosituksot, ylimpien laillisuusvalvojen havainnot sekä kansainväliset oikeusvaltioarviot, kuten Euroopan komission oikeusvaltiokertomukset.

Ohjelma sisältää 55 hanketta, joiden valinnassa on huomioitu hallitusohjelman linjaukset. Hankkeita on kaikilta ministeriöiden hallinnonaloilta. Toimintaohjelmassa esitetään hankkeiden otsikot ja

vastuuministeriöt, ja tarkemmat kuvaukset sisältyvät liitteeseen. Hankkeet on jaettu kuuteen kokonaisuuteen:

1. Oikeuslaitoksen riippumattomuuden vahvistaminen
2. Oikeussuojan saatavuus ja pääsy oikeuksiin
3. Oikeuksien yhdenvertainen toteutuminen
4. Tiedon lisääminen ihmisoikeuksista ja oikeusvaltiosta
5. Oikeuksien toteutumisen seuranta
6. Demokratia, hyvä hallinto ja sananvapaus

Tällä periaatepäätöksellä valtioneuvosto hyväksyy liitteenä olevan neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman vuosille 2024–2027 sekä siihen liitetyt hankkeet.

Helsingissä 20.11.2025

Valtioneuvosto